

Emlékezés Michel Lesage-ra (1933-2009), a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjára

Remembering Michel Lesage (1933-2009), Honorary Member of the Hungarian Academy of Sciences

Michel Lesage 1933. október 25-én született Aire-sur-la-Lys városában (Département du Pas-de-Calais), amely Franciaország legészakabbra fekvő megyéjében, a belga határ közelségében fekszik. A gyermeket a Michel André Albert Lesage névre keresztelték. Édesapja Albert Lesage, édesanyja Marcelle Collinet volt.

A későbbi professzor a Lille-i Egyetem Jogi Karán tanult 1956 és 1960 között, ahol alap-, mesterszakos illetve később doktori fokozatot szerzett. Az egyetemi ifjúsági mozgalmak körében találkozott Jiří Pelikannal (1923-1999), a Nemzetközi Diákszövetség [Union internationale des étudiants, (UIÉ)] főtitkárával, aki a prágai tavasz egyik későbbi irányítója volt, valamint a Csehszlovák Televízió igazgatója. A közös munka és barátság ösztönözte Lesaget a kommunista rendszerek, valamint az orosz nyelv megismerésére.

Végzését követően a La Documentation française keretei között orosz tudása miatt a szovjet anyagok referenseként dolgozott. Később lett tanársegéd. 1964 és 1965 között a Szovjetunió Tudományos Akadémiája Állam-és Jogtudományi Intézete vendégkutatója volt Moszkvában. Később 1969 és 1970 között a Columbia Egyetemen volt főmunkatárs, tudományos kutató. Majd 1969 és 1978 között a Centre national de la recherche scientifique (CNRS) Jog és Intézmények Összehasonlító Intézete igazgatóhelyettesi posztját töltötte be, majd 1979 és 2001 között igazgató volt. A későbbiekben az Université Paris I Panthéon-Sorbonne professzora [a Centre d'études et recherche en administration publique (CERAP) szervezeti keretei között].

1974 és 1977 között a tokiói Francia-Japán Ház (Maison franco-japonaise de Tokyo) elnevezésű kulturális intézet igazgatója volt. 1981 és 1986 között az egyik legjelentősebb közigazgatás-tudománnyal foglalkozó nemzetközi szervezet, a brüsszeli székhelyű Nemzetközi Közigazgatás-tudományi Intézet [International Institute of Administrative Sciences (IIAS)] főtitkáráként tevékenykedett.

Egyetemi oktatóként az Université Paris I Panthéon-Sorbonne és a párizsi Institut d'études politiques de Paris (Sciences Po) intézményeiben 1969 és 2001 között tevékenykedett. 1971-ben nevezték ki professzornak. A Sorbonne egyik vezetőjeként rektorhelyettes (vice-président) volt 1990 és 2001 között.

Feljegyezték róla, hogy nem túlságosan kedvelte az egyetemi nagyelőadások tartásának kötelemét, az örömet inkább a konferenciaelőadások, illetve a szakdolgozati, illetve PhD témavezetés, valamint a doktori védések jelentették. Különösen szeretett volna nyelvtudása okán egy jövőző oroszul beszélő jogászprofesszor Doktorvaterre lenni, de ez a kívánsága sajnos nem teljesült.

Az egyetem egyik legtöbbet utazó professzora volt, a Szovjetunió mind a 15 tagköztársaságában és az összes volt kommunista országban (és más államokban) többszáz alkalommal járt négy évtized alatt. A francia Külügyminisztérium, az Európa Tanács, illetve az Európai Unió is alkalmazta Lesage-t szakértőként.

A kommunista rendszereket vizsgálta összehasonlító jogi és politikatudományi eszközökkel. Közigazgatási jogászként, esetenként alkotmányjogászként hivatkoztak rá. Az új demokráciák szakértője volt, a szovjet (orosz), az egyéb volt szocialista országok, valamint a kínai jog kérdéseit is kutatta.

1990-től a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja. (A tagságot 1990. május 21-én nyerte el). A Sorbonne közigazgatás-tudománnyal foglalkozó folyóirata (Revue française d'administration publique) Tudományos Tanácsadó Testülete tagjai sorába választotta.

Első monográfiáját egyetemi tanulmányai elvégzését követően publikálta a törvényhozók igazságszolgáltatás működésébe történő beavatkozásáról „Les interventions du législateur dans le fonctionnement de la justice” (Paris, 1960) címmel. Lesage professzor fő kutatási területe a Szovjetunió közigazgatása volt, de kiválóan ismerte a legtöbb szocialista ország (különösen Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország) közigazgatási és politikai viszonyait. A szovjet közigazgatás, közigazgatási jog, alkotmányjog, és a politikai viszonyok kérdéskörei állottak érdeklődése homlokterében.

Számos monográfiát publikált ezen problémákról [időrendi sorrendben: „Les régimes politiques de l'URSS et de l'Europe de l'Est” (Paris, 1971); „Les institutions soviétiques” (Paris, 1975); „Le droit soviétique” (Paris, 1975); „La Constitution de l'URSS” (Paris, 1978); „L'administration soviétique” (Paris, 1981)]. Egy kismonográfiával járult hozzá a jogi sinológia irodalmának gyarapításához [„Les institutions chinoises” (Paris, 1978)]. A professzor a szovjet közigazgatás egyik legelismertebb kutatója volt, számos külföldi konferencia meghívott előadójaként szerepelt előadásokkal.

Szívén viselte a kelet-közép-európai államok szakmai-jogi művelődését. Mintegy négy évtizeddel ezelőtt a mai HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Társadalomtudományi Szakkönyvtára jogelődjének, az MTA Állam- és Jogtudományi Intézet könyvtárát és mintegy félezer kötetből álló nyugati nyelvű, legújabb szakkönyveket tartalmazó ajándékával gazdagította.

Az akkori Jogtudományi Intézet több, néhai akadémikusával és senior kutatójával is barátságot ápolt. Hálás tanítványai, pályatársai nemzetközi kutatógárdát felvonultató ünnepi kötettel köszöntötték a tudóst [Patrice Gélard – Gérard Marcou (eds.): L'État et le droit d'Est en Oest: mélanges offerts au professeur Michel Lesage. (Paris, 2006)]. Michel Lesage tehetsége és szorgalma máig hatóan jó példa az őt követő fiatal nemzedékek számára.

Michel Lesage nem törekedett kitüntetések után sem az Université Paris I Panthéon-Sorbonne rektorhelyetteseként, sem a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagjaként. Szerepe volt a kommunista országok rendszerváltásában, mivel már a berlini fal leomlása előtt a külföldi akadémikusokkal gyümölcsöző eszmecsere folytatott az „alkotmánymérnökösködés” szakértőjeként. Jelentős szerepe volt az önálló Örményország alkotmányának kidolgozásában.

Tudományos értelemben utódot nem nevelt. Felesége, az orosz származású Dorota asszony, leánya, Natalie Lesage, illetve unokák maradtak utána. 2009-ben szomorúan értesülhettünk róla, hogy Párizsban Michel Lesage közigazgatás-tudós, az összehasonlító közigazgatás művelője, közjogász, az Université Paris I Panthéon-Sorbonne professor emeritusa, a Magyar Tudományos Akadémia tiszteleti tagja (IX. Gazdaság-és Jogtudományok Osztálya) elhunyt. Az általa hagyott űr nehezen tölthető be.

Michel Lesage főbb munkái

Les interventions du législateur dans le fonctionnement de la justice. Paris, Librairie générale de droit et jurisprudence, 1960. 337.; Les régimes politiques de l'URSS et de l'Europe de l'Est Paris, Presses Universitaires de France, 1971. 375.; Les institutions soviétiques. Paris, Presses Universitaires de France, 1975. Collection „Que sais-je?” vol. 1590. 127.; Paris, Presses Universitaires de France, 1975. Collection „Que sais-je?” vol. 1052. 124.; La Constitution de l'URSS. Texte et commentaires. Paris, La documentation française, 1978. 142.; Les institutions chinoises. Paris, Presses Universitaires de France, 1978. Collection „Que sais-je?” vol. 1754. 127.; L'administration soviétique. Paris, Economica, 1981. 254.

Felhasznált irodalom

Bertók Krisztina – Fekete Gézané – Hay Diana (összeáll.): Tiszteleti tagok [alapadatai] – Michel André Albert Lesage. In: Balogh Margit – Burucs Kornélia – Hay Diana – Markó László (összeáll.): A Magyar Tudományos Akadémia tagjai III. R-Zs. Budapest, MTA Társadalomkutató Központ – Tudománytár, 2003. 1470.; Patrice Gélard - Gérard Marcou (eds.): L'État et le droit d'Est en Ouest: mélanges offerts au professeur Michel Lesage. Paris, Société de législation comparée, 2006. 551.; D.M.: In memoriam Michel Lesage (1933-2009). Revue Française de Droit Constitutionnel 20 (2010) 2. (N° 82) 443-444. old.; Patrice Gélard: Le chercheur et humaniste [Michel Lesage]. Revue Française de Droit Constitutionnel 20 (2010) 2. (N° 82) 444-445. old.; Slobodan Milacic: Le collègue et l'ami [Michel Lesage]. Revue Française de Droit Constitutionnel 20 (2010) 2. (N° 82) 446-447. old. és Koi Gyula: Michel Lesage (1933-2009). [Nekrológ]. Állam- és Jogtudomány 51 (2010) 2. 219-220. old.

Koi Gyula

Tudományos főmunkatárs; vezető kutató; tudományos munkatárs

Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar; Pécsi Tudományegyetem (PTE) Állam- és Jogtudományi Kar; HUN-REN Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézet

E-mail: Koi.Gyula@uni-nke.hu